

Μαρία Μαλαπέτσα*

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕ
ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκρότηση μιας βάσης δεδομένων με στοιχεία της Σωφρονιστικής Στατιστικής εντάσσεται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου εγχειρήματος για την αξιοποίηση κοινωνικών δεδομένων ποσοτικού χαρακτήρα μέσα από τη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού περιβάλλοντος. Στην περίπτωση μας, η βάση των δεδομένων που σχεδιάστηκε περιλαμβάνει σειρές στοιχείων από τις επίσημες στατιστικές που τηρούνται από την αστυνομία, τα δικαστήρια και τα σωφρονιστικά καταστήματα, και παρέχει τη δυνατότητα αποθήκευσης δεδομένων με τη μορφή αυτόνομων συνόλων ανάλογα με την πηγή προέλευσής τους και ταυτόχρονα κωδικοποίησης των δεδομένων αυτών με τρόπο που να διευκολύνει τη χρήση τους από οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο ερευνητή. Επίσης, παρέχει τη δυνατότητα σε κάθε μελλοντικό ερευνητή να παρακολουθήσει τη ροή των υποθέσεων που διαχειρίζεται το επίσημο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, μέσα από τη συνεξέταση των στοιχείων της *Δικαστικής Στατιστικής*, της *Στατιστικής της Αστυνομίας* και της *Σωφρονιστικής Στατιστικής*. Το χρονικό εύρος των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν δίνει μια εικόνα της διαχρονικής εξέλιξης του φαινομένου.

Το τμήμα της βάσης δεδομένων που αφορά τη *Σωφρονιστική Στατιστική* δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη να βρει συγκεντρωμένα, να μελετήσει και να αξιοποιήσει στοιχεία που απεικονίζουν τον πληθυσμό των φυλακών, όπως εξελίσσεται κατά τη διάρκεια των υπό εξέταση ετών (1929-1996).

* Κοινωνική επιστήμων, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών Παντείου Πανεπιστημίου.

Η συγκρότηση μιας βάσης δεδομένων με στοιχεία της σωφρονιστικής στατιστικής αποτελεί εργαλείο μελέτης της λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος. Προσφέρει το υπόβαθρο για την κατ' αρχήν μελέτη εκφάνσεων του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, πάντα, ωστόσο, σε συνδυασμό με άλλα ποσοτικά ή ποιοτικά δεδομένα, όχι αποκλειστικά από το χώρο της εγκληματολογίας, αλλά και από το χώρο της κοινωνιολογίας, της ιστορίας, της οικονομίας, της δημογραφίας, καθώς και των γενικότερων πολιτικών και κοινωνικών εξελίξεων, που μπορούν να συμπληρώσουν και να οδηγήσουν στη διατύπωση υποθέσεων για την εξέλιξη της λειτουργίας του επίσημου συστήματος κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες. Σημειώνεται ότι οι παραπάνω παράμετροι δεν συνυπάρχουν απλώς και μόνο, αλλά αλληλεπιδρούν με ξεχωριστό τρόπο σε κάθε περίπτωση. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι πρόσθετα στοιχεία που μπορούν να συμπληρώσουν την εικόνα αποτελούν το σύνολο του προσωπικού των φυλακών, η χρηματοδότησή τους, η αύξηση ή μείωση των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, ποσοτικού χαρακτήρα, προήλθαν από τα Έντυπα της *Σωφρονιστικής Στατιστικής* και καλύπτουν την περίοδο από το 1929, οπότε βρίσκουμε και τα πρώτα στοιχεία, μέχρι το 1996. Τα στοιχεία αυτά συγκεντρώνονται από τα δελτία των κρατουμένων που τηρούνται στις φυλακές και αφορούν αυτούς που παραμένουν κρατούμενοι την 31η Δεκεμβρίου. Στην ενδιάμεση περίοδο παρατηρείται έλλειψη στοιχείων για τα έτη 1938-1955, καθώς και διαφοροποιήσεις ως προς τον τρόπο τήρησης των στοιχείων ανά χρονικά διαστήματα, οπότε συναντάμε διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις.

Σε ό,τι αφορά τις σωφρονιστικές στατιστικές στην Ελλάδα, χρονολογούνται από το 1930 περίπου και μολονότι δεν μπορούν να δώσουν αξιόπιστα στοιχεία για την εγκληματικότητα, λόγω του σκοτεινού αριθμού του εγκλήματος και των περιορισμών που συνεπάγεται η κατάρτισή τους (λ.χ. δεν μπορούν να καταδείξουν πόσες φορές γίνεται θύμα ή θύτης το ίδιο άτομο), δύναται, ωστόσο, να αναδείξουν τη λειτουργία του επίσημου συστήματος κοινωνικού ελέγχου, τις ποινές που εκτίονται και το είδος των αδικημάτων που οδηγούσαν σε καταδίκη και στη συνέχεια σε φυλάκιση. Όπως αναφέρει η Κ. Σπινέλλη, «όλες οι επίσημες εγκληματολογικές στατιστικές έχουν κάποια αξία, υπό την προϋπόθεση ότι οι εγκληματολόγοι που τις μελετούν θα λάβουν υπόψη τους ότι 1. είναι απλοί δείκτες και δεν αποκαλύπτουν την πραγματική εικόνα της εγκληματικότητας, 2. θα πρέπει να συμπληρώνονται από έρευνες αυτο-ομολογούμενης ενοχής και εγκλήματος, 3. θα πρέπει να εκτιμώνται εντός του

κοινωνικο-οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου μιας συγκεκριμένης χώρας μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο όρος κοινωνικο-οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο περιλαμβάνει όχι μόνο οικονομικές παραμέτρους, όπως οι οικονομικές αλλαγές, η αστικοποίηση, η εκβιομηχάνιση, το κατά κεφαλήν εισόδημα, η ανεργία κ.λπ. αλλά συγχρόνως νομοθετικές αλλαγές και τροποποιήσεις, αλλαγές στην πολιτική και οικονομική δομή (όπως λ.χ. επιβολή δικτατορικού καθεστώτος, οικονομία της ελεύθερης αγοράς, κράτος πρόνοιας κ.λπ.)».¹

ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, ποσοτικά στο σύνολό τους, παρέχουν ενδείξεις για τη λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος, τη λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, τις πολιτικές αλλαγές που μπορεί να επιδρουν στα παραπάνω ή να αλληλεξαρτώνται με τα παραπάνω, την αυστηρότητα κατά έτη ή μεγαλύτερες χρονικές περιόδους, τις σωφρονιστικές αντιλήψεις και τις εν γένει κοινωνικές εξελίξεις. Ωστόσο, παρά τον ποσοτικό τους χαρακτήρα, αυτό που συγκεντρώθηκε είναι κοινωνικό υλικό. Πρόκειται για υλικό που προέρχεται από τις επίσημες καταγραφές της Στατιστικής Υπηρεσίας και δηλώνει τις κατηγορίες που επιλέχθηκαν και καταγράφηκαν αρχικά από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και της Στατιστικής Υπηρεσίας και σε δεύτερο επίπεδο από τους ερευνητές που το επέλεξαν για να συγκροτήσουν μια βάση κοινωνικών δεδομένων. Στο βαθμό που η κοινωνική πραγματικότητα είναι σύνθετη και πολύπλοκη, ο μελετητής της επιλέγει το κομμάτι που θα εστιάσει και προκειμένου να το καταγράψει το κωδικοποιεί. «*Η κωδικοποίηση είναι κατ' αρχήν μια πράξη αφαίρεσης*».² Τα στοιχεία που συλλέγονται αντανakλούν τον τρόπο που προσεγγίζεται ένα κοινωνικό φαινόμενο από τα άτομα που το διαχειρίζονται και το μελετούν και δεν μπορούν να αποδώσουν όλες τις διαστάσεις του.

Αυτό που είναι καταγεγραμμένο στα αρχεία της βάσης δεδομένων του παρόντος εγχειρήματος είναι ένα κομμάτι της κοινωνικής πραγματικότητας. «*Τα αντικείμενα της παρατήρησης, σύμφωνα με το μονοφασικό μεθοδολογικό υπόδειγμα, είναι ταυτόχρονα πρώτη ύλη, εργαλεία και*

1. Spinellis D. C., 1997, *Crime in Greece in perspective*, Athina-Komotini, Ant. N. Sakkoulas Publishers, σ. 36.

2. Κάλλας Γ., 2002, *Ζητήματα σχεδιασμού εμπειρικών ερευνών*, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Νεφέλη, σ. 87.

τελικά προϊόντα».³ Τα αριθμητικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τα έντυπα της στατιστικής υπηρεσίας είναι η πρώτη ύλη για περαιτέρω επεξεργασία και ανίχνευση ενδείξεων για τη λειτουργία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, αποτελώντας ταυτόχρονα τα τελικά αποτελέσματά της. Είναι το αποτέλεσμα της πρώτης καταγραφής που συντελείται από την επίσημη στατιστική υπηρεσία, αλλά είναι και η πρώτη ύλη για περαιτέρω εμβάθυνση και επεξεργασία που θα δώσει στοιχεία για τον πληθυσμό που φέρει το στίγμα της καταδίκης.

Ωστόσο, η συγκέντρωση μεγάλου όγκου δεδομένων και με δεδομένη τη χρήση μεθόδων της πληροφορικής τεχνολογίας επιτρέπει την αξιοποίηση των στοιχείων που κάθε φορά συγκεντρώνονται για την κατανόηση της κοινωνικής πραγματικότητας και, σε ερευνητικό επίπεδο, για την επιβεβαίωση ή απόρριψη θεωρητικών υποθέσεων. Μπορεί να εξασφαλίσει δε και τις δύο προϋποθέσεις αντικειμενικότητας. Παρέχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν τα στοιχεία και να εφαρμοστούν σε αυτά διαφορετικές μέθοδοι ανάλυσης, καθώς και να αποτελέσουν μία σταθερή βάση σύγκρισης μέσα στο χρόνο, διαθέσιμη σε κάθε ερευνητή.⁴ Παρέχει τη δυνατότητα να μελετηθεί πώς αντανakλάται στον αριθμό των καταδικασθέντων γεγονότα, όπως πολεμικές συρράξεις, οικονομικές κρίσεις, πολιτική αστάθεια κ.λπ. Σε αυτή την περίπτωση υπό μελέτη τίθεται μία περίοδος ευρύτερη από το στατιστικό έτος.⁵

Η αξιοποίηση των ποσοτικών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν μπορεί να δώσει ενδεικτικά:

- Στοιχεία για το σύνολο των καταδίκων και την κατά φύλο συμμετοχή στο σύνολο των καταδίκων για τις δεκαετίες που εξετάστηκαν.
- Στοιχεία για την επιβολή κατά χρονικά διαστήματα αυστηρότερων ή ηπιότερων ποινών.
- Ο αριθμός των αποδράσεων μπορεί να δώσει ενδείξεις για τη λειτουργία των σωφρονιστικών καταστημάτων.
- Ο αριθμός των κρατούμενων για χρέη μπορεί να αποτελέσει ένδειξη οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων.

Ενδεικτικά παρατίθενται παρακάτω στο Διάγραμμα 1 *Σύνολο καταδίκων ανά έτος και φύλο* στοιχεία για το συνολικό αριθμό καταδίκων ανά έτος και για τη συμμετοχή των δύο φύλων στο σύνολο των καταδί-

3. Ό.π., σ. 77.

4. Ό.π., σ. 57.

5. Αλεξιάδης Σ., 2004, *Εγκληματολογία*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδ. Σάκκουλα, σ. 93.

κων, για τα έτη για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Άλλωστε, οι σωφρονιστικές στατιστικές μετρούν κατάδικους και όχι εγκληματικές πράξεις. Οι καταδικασθείσες γυναίκες αποτελούν το 8,37% του συνολικού αριθμού καταδίκων το 1963, που είναι και το υψηλότερο ποσοστό του πίνακα, και τη χαμηλότερη συμμετοχή στο ποσοστό καταδίκων το 1929 με 3,58%. Το ποσοστό δείχνει τον εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα μετά την καταδίκη και όχι την περίοδο τέλεσης του αδικήματος. Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το διάστημα που παρεμβαίνει μεταξύ της τέλεσης του αδικήματος και της οριστικής καταδίκης. Συνεπώς, η αύξηση της καταγεγραμμένης παραβατικής συμπεριφοράς των γυναικών ή η αύξηση της καταγραφής από το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης της παραβατικής συμπεριφοράς των γυναικών αντανακλώνται στο Διάγραμμα 1 *Σύνολο καταδίκων ανά έτος και φύλο*, χωρίς να μπορούν να εντοπιστούν με ακρίβεια χρονικά, παρά εντός μίας ευρύτερης χρονικής περιόδου. Τη δεκαετία 1961-1971 παρατηρείται σε γενικές γραμμές αύξηση συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των καταδίκων, καθώς και τα έτη 1992-1996.

Πρόσθετα δε, εξετάζοντας τη σταδιακή μείωση συνολικού αριθμού των καταδίκων ο ερευνητής που θα αξιοποιήσει τη βάση δεδομένων στη συνέχεια μπορεί να διερευνήσει και να προσεγγίσει τους παράγοντες που επιδρούν στη μείωση του συνολικού αριθμού των καταδίκων. Η μείωση του συνολικού αριθμού καταδίκων δεν μπορεί να αποτελέσει ασφαλή ένδειξη για τη μείωση της εγκληματικότητας, παρά μόνο για τη μείωση της επίσημα καταγεγραμμένης εγκληματικότητας, αλλά και ένδειξη που αποκαλύπτει τις τάσεις αυστηροποίησης ή ελαστικοποίησης του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Οι αιτίες που προκαλούν ή επηρεάζουν το φαινόμενο δεν μπορούν να συναχθούν παρά μόνο με συνεξέταση και άλλων παραγόντων. Όπως έχει, άλλωστε, υποστηριχθεί, *κατά τα τελευταία πενήντα χρόνια (από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και μετά) ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές συνεχώς μειώνεται. Το γεγονός αυτό δεν οφείλεται ούτε σε ελάττωση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα ούτε σε εφαρμογή κάποιων μεθόδων έκτισης των ποινών κατά της ελευθερίας υπό καθεστώς ελευθερίας. Οφείλεται απλά στο γεγονός της μείωσης των ελληνικών φυλακών.*⁶ Όπως παρατηρεί η Δήμητρα Τσαμπαρλή, τη δεκαετία 1980-1990 η υιοθέτηση της αναστολής/μετατροπής επεκτάθηκε σταδιακά

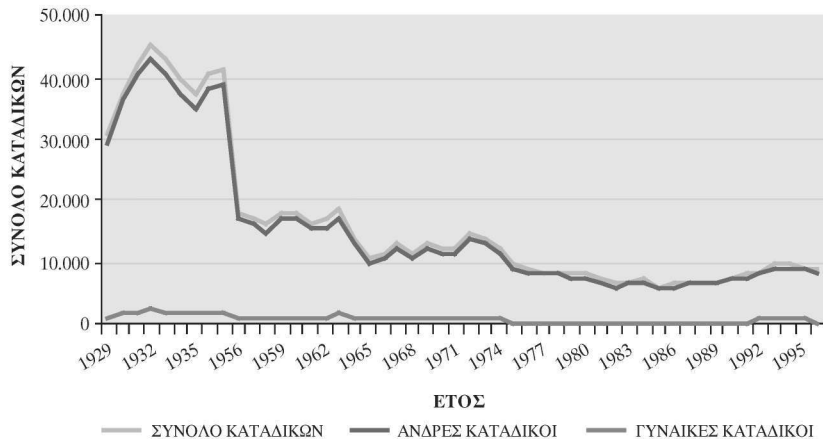
6. Αλεξιάδης Σ., 2001, *Σωφρονιστική*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδ. Σάκκουλα, σ. 218.

σε ετυμηγορίες φυλάκισης έως δύο έτη και στη συνέχεια έως τρία έτη, συμβάλλοντας περαιτέρω στη μείωση των εισερχόμενων στα σωφρονιστικά καταστήματα.⁷ Όπως επισημαίνει η ίδια ερευνήτρια για τα τελευταία σαράντα χρόνια, «η γενική τάση του δείκτη προσώπων που εισάγονται ετησίως σε ελληνικές φυλακές, ανεξάρτητα από τις συνεχείς αλλά περιορισμένες διακυμάνσεις, υποδηλώνει μάλλον φοβία εγκλεισμού παρά μανία εγκλεισμού έναντι των καταδικασθέντων κακοποιών».⁸

Σε ό,τι αφορά τη δεκαετία 1980-1995, όπως επισημαίνει η Ε. Λαμπροπούλου, ο χαμηλός αριθμός κρατουμένων, σε σχέση με άλλες χώρες, συνδέεται με τη δυνατότητα που προσφέρει ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας να μετατρέπονται οι περιορισμένης διάρκειας στερητικές της ελευθερίας ποινές σε χρηματικές, ως μέσο αντιμετώπισης του υπερπληθυσμού των φυλακών και των οικονομικών αναγκών της δικαιοσύνης.⁹ Τα στοιχεία που απεικονίζονται στα Διαγράμματα 1-4 μπορούν να οδηγήσουν σε διατύπωση υποθέσεων που περαιτέρω μελέτη μπορεί να

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Σύνολο καταδίκων ανά έτος και φύλο

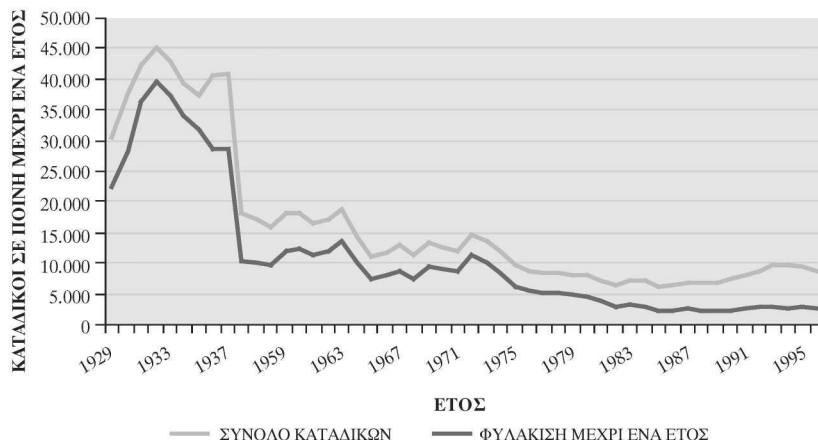


7. Τσαμπαρλή Δ., 2005, «Τάσεις και διαστάσεις του ρυθμού φυλάκισης στη μεταπολεμική Ελλάδα», στο Ζιώμας Δ., κ.ά. (επ.), *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2003-2004*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, σ. 223.

8. Όπ. π., σ. 227.

9. Λαμπροπούλου Ε., 2000, «Το “τέλος” της σωφρονιστικής πολιτικής και η διαχείριση του σωφρονιστικού προβλήματος», στο Κουράκης Ν., Κουλούρης Ν., *Αντεγκληματική Πολιτική II*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, σ. 169.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Κατάδικοι σε ποινή μέχρι ένα χρόνο ανά έτος

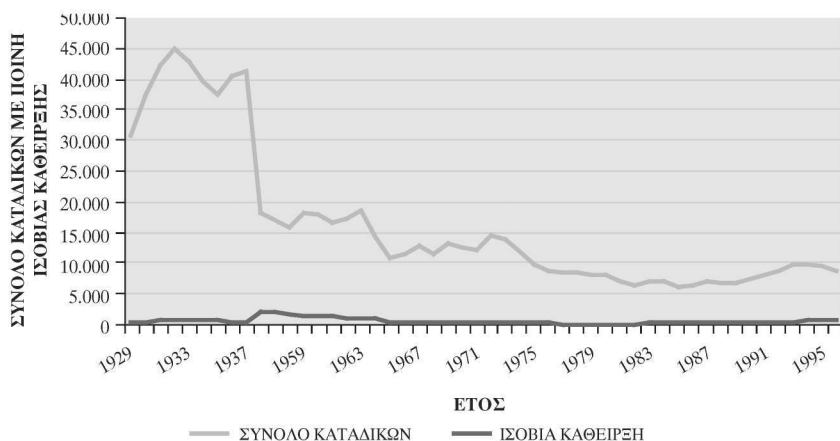
επιβεβαιώσει ή να απορρίψει. Η εκτίμηση των ερμηνευτικών παραγόντων δεν μπορεί παρά να βασιστεί στην ταυτόχρονη συγκέντρωση και αξιολόγηση πρόσθετων στοιχείων, όπως η αύξηση ή η συρρίκνωση των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Στα Διαγράμματα 2-4 δίνονται ενδείξεις για το είδος των ποινών που εκτίονται από τους έγκλειστους σε σωφρονιστικά καταστήματα, κατά έτος και είδος ποινής. Στο Διάγραμμα 2 *Κατάδικοι σε ποινή μέχρι ένα χρόνο ανά έτος* παρατηρείται σημαντική μείωση των ποινών φυλάκισης μέχρι 1 έτος κατά τα έτη 1985-1996. Η μείωση είναι πάντως σταδιακή, καθώς ο αριθμός των καταδίκων για ποινές μέχρι 1 έτος φθίνει σταδιακά. Την τελευταία υπό μελέτη εικοσαετία ο αριθμός μειώθηκε σημαντικά, ενώ το 1976 οι ποινές αυτές αποτελούν το 63,95% του συνόλου των ποινών, το 1996 αποτελούν το 27,95% του συνόλου των ποινών που εκτίονται από *κατάδικους* εκείνο το έτος.

Όπως παρατηρεί η Δ. Τσαμπαρλή, η μείωση των ποινών φυλάκισης μέχρι ένα έτος, συνδέεται με τη σοβαρότητα των αδικημάτων που διαπράττονται και δικάζονται και τα οποία επιφέρουν βαρύτερες ποινές. Ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς αύξησης παρουσιάζουν τα κακοουργήματα.¹⁰

10. Τσαμπαρλή Δ., 2005, «Τάσεις και διαστάσεις του ρυθμού φυλάκισης στη μεταπολεμική Ελλάδα», στο Ζιώμας Δ., κ.ά. (επ.), *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2003-2004*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, σ. 227.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
Ισόβια κάθειρξη ανά έτος

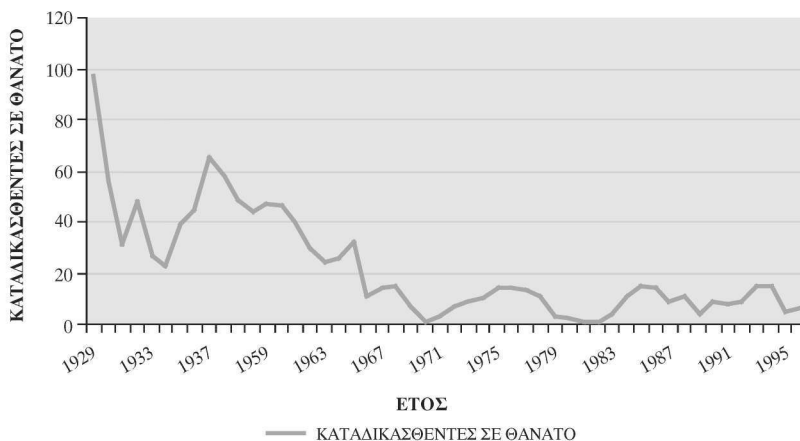


Θα μπορούσε να εξεταστεί αν η μείωση αυτή συνδέεται με την υιοθέτηση θεσμών έκτισης των ποινών υπό καθεστώς ελευθερίας, καθώς και το ποια είναι η ποινική αντιμετώπιση αδικημάτων που σε παρελθόντα έτη συνεπάγονταν ολιγόμηνη φυλάκιση.

Στο Διάγραμμα 3 *Ισόβια κάθειρξη ανά έτος* παρατίθεται το ποσοστό των καταδικών που εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης. Για τα έτη 1938-1955 δεν έχουμε στοιχεία από τη Στατιστική Υπηρεσία. Ενώ, το έτος 1937 το ποσοστό των καταδικών που εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης ανέρχεται στο 1,02% επί του συνόλου των καταδικασθέντων, το 1956 το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 11,61. Το ποσοστό μειώνεται απότομα το 1959 και έκτοτε με μικρές διακυμάνσεις εμφανίζεται να φθίνει. Τα επόμενα έτη το ποσοστό θα παραμείνει χαμηλό με εξαίρεση τα έτη από το 1990 έως το 1996 που αυξάνεται μερικώς. Όπως υποστηρίζεται, «ο συσχετισμός μεταξύ των δεδομένων για τις δικαστικές πρακτικές επιβολής ποινών και των στοιχείων των φυλακών παρουσιάζει σημαντική ασυμβατότητα, καθώς εμφανίζεται ότι το ½ σχεδόν των κρατούμενων δεν εκτίουν τις ποινές τους. Οι ποινές φυλάκισης είτε ακυρώνονται λόγω της υλοποίησης της μετατροπής της ετυμηγορίας και της υπό όρους αποφυλάκισης, είτε μειώνονται σημαντικά λόγω καλής συμπεριφοράς των καταδικασθέντων».¹¹

11. Τσαμπαρλή Δ., 2005, «Τάσεις και διαστάσεις του ρυθμού φυλάκισης στη μεταπολε-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Καταδικασθέντες σε θάνατο ανά έτος

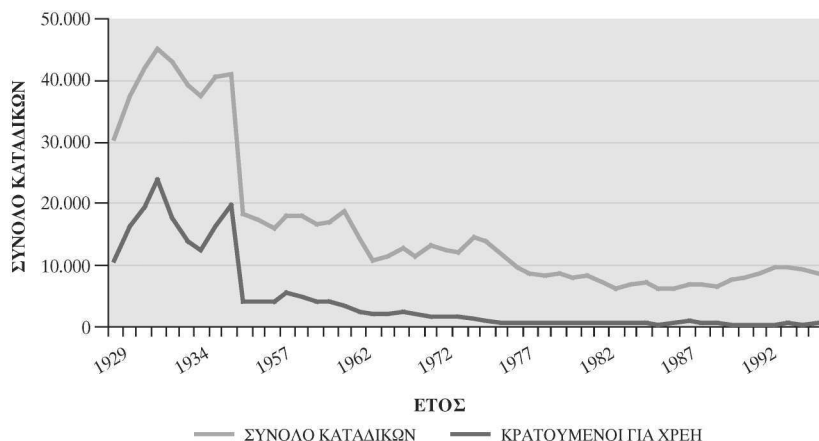
Το ποσοστό των καταδίκων σε θανατική ποινή για τα υπό εξέταση έτη κυμαίνεται από 0,32% του συνόλου των καταδίκων για το έτος 1929 έως 0,01 για τα έτη 1970 και 1981. Το 1972, έτος που έγινε η τελευταία εκτέλεση στην Ελλάδα, το σύνολο των καταδίκων σε θάνατο ανερχόταν σε 0,05%. Το 1993, όταν η Ελλάδα κατήγγειλε επισήμως τη θανατική ποινή,¹² ο συνολικός αριθμός των καταδικασμένων σε θάνατο επί του συνόλου των καταδίκων ανερχόταν σε 0,15% (βλ. Διάγραμμα 4 *Καταδικασθέντες σε θάνατο ανά έτος*).

Σημαντικές ενδείξεις για τις κοινωνικο-οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών μπορούν να προκύψουν από την εξέταση του Διαγράμματος 5 *Κατάδικοι για χρέη ανά έτος*. Από το 1929 έως το 1937 οι κρατούμενοι για χρέη αποτελούν σημαντικό ποσοστό του συνόλου των κρατουμένων. Περίπου οι μισοί κρατούμενοι στις ελληνικές φυλακές είναι έγκλειστοι για οικονομικά χρέη. Αξίζει να αναφερθεί ότι το 1932 περισσότεροι από τους μισούς κρατούμενους ήταν έγκλειστοι για χρέη. Σημαντική μείωση παρουσιάζεται από το 1956 και έπειτα. Περίοδος αλλαγών φαίνεται να είναι το 1971-1972, οπότε και ο αριθμός των κρατουμένων μειώνεται από 14,24% σε 8,95%. Από το 1989 και στα χρό-

μική Ελλάδα», στο Ζιώμας Δ. κ.ά. (επ.), *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2003-2004*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, σ. 230.

12. Μποζανίνου Τάνια, 01/02/1998, «Θανατική ποινή, ραντεβού με το θάνατο», http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=12466&m=C08&aa=1.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5
Κατάδικοι για χρέη ανά έτος



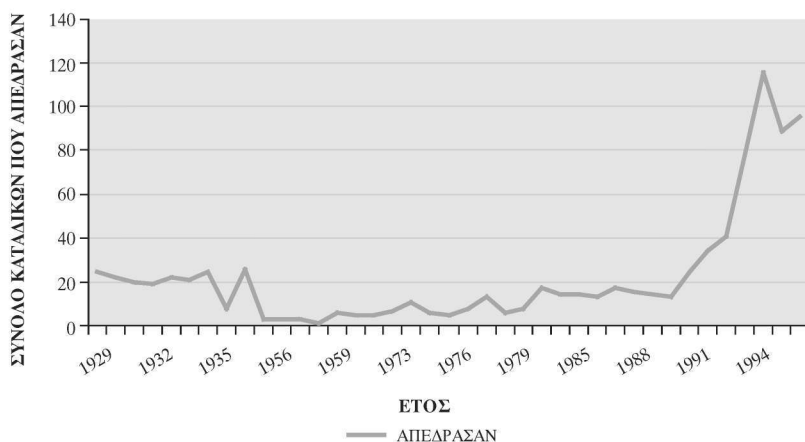
νια που ακολουθούν το ποσοστό μειώνεται σταθερά, στοιχείο που δείχνει τη διαφορετική αντιμετώπιση του αδικήματος από τον επίσημο ποινικό έλεγχο με την πάροδο του χρόνου ή/και τις αλλαγές στο κοινωνικο-οικονομικό μακρο-επίπεδο που επηρεάζει και το συνολικό αριθμό καταδικών για χρέη (βλ. Διάγραμμα 4 *Καταδικασθέντες σε θάνατο ανά έτος*).

Το Διάγραμμα 6 Σύνολο καταδικών που απέδρασαν ανά έτος απεικονίζει ανά έτος το σύνολο των αποδράσεων σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό των φυλακών. Μόνο το 1994 και το 1996 το ποσοστό των αποδράσεων ξεπερνά το 1% του συνόλου των καταδικών. Γενικότερα, το ποσοστό των αποδράσεων εμφανίζει μικρή αύξηση από το 1982 μέχρι και το 1996, όποτε και έχουμε διαθέσιμα στοιχεία, ιδιαίτερα δε για τα έτη 1991-1996, που πιθανώς να συνδέεται με την αύξηση των καταδικών που οδηγούνται στη φυλακή και το συνακόλουθο υπερπληθυσμό των φυλακών. Ο πληθυσμός των φυλακών αυξάνεται σταθερά από το 1991 έως το 1995, από 7.992 καταδικούς το 1991 σε 9.377 το 1995. Αντίστοιχη αύξηση παρουσιάζουν και οι αποδράσεις που από 34 το 1991 εκτινάσσονται σε 115 το 1994. Ωστόσο, τα στοιχεία δείχνουν χαμηλό ποσοστό αποδράσεων, που δεν απαιτούν τη δημιουργία φυλακών υψίστης ασφαλείας. Αξίζει να αναφερθεί εδώ ότι την περίοδο 1980-1998 αυξάνεται σημαντικά το φυλακτικό προσωπικό των σωφρονιστικών καταστημάτων.¹³

13. Βλ. Λαμπροπούλου Ε., 2000, «Το “τέλος” της σωφρονιστικής πολιτικής και η δια-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

Σύνολο καταδίκων που απέδρασαν ανά έτος



ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα Διαγράμματα 1-6 είναι το αποτέλεσμα μιας πρώτης επεξεργασίας αριθμητικών δεδομένων που αφορούν στην καταγεγραμμένη εγκληματικότητα. Η βάση δεδομένων δίνει τη δυνατότητα να συνεξεταστούν πλήθος στοιχεία από τη *Σωφρονιστική Στατιστική* και τη *Στατιστική της Δικαιοσύνης*, προκειμένου να διαγραφούν τόσο η εξέλιξη του επίσημου κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες, όσο και το τμήμα που αφορά στην εμφανή εγκληματικότητα. Παρά τα μειονεκτήματα που παρουσιάζουν τα στοιχεία που προκύπτουν από τις επίσημες στατιστικές, είναι ενδεικτικά τάσεων και εξελίξεων και μάλιστα για παλαιότερες περιόδους για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία από έρευνες θυματοποίησης, φόβου του εγκλήματος ή αυτο-ομολογούμενης ενοχής, καθώς και συγκριτικές και ιστορικές έρευνες. Όπως έχει χαρακτηρηστικά υποστηριχθεί, «η εγκληματικότητα συντίθεται από ένα σύνολο εγκλημάτων, ωστόσο αυτή είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο εντελώς διαφορετικό στη φύση του από τα ιδιαίτερα εγκλήματα που τη συνθέτουν».¹⁴

χείριση του σωφρονιστικού προβλήματος», στο Κουράκης Ν., Κουλούρης Ν., *Αντεγκληματική Πολιτική II*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 178.

14. Αλεξιάδης Σ., 2004, *Εγκληματολογία*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 94.

Τα στατιστικά δεδομένα που προκύπτουν από την επεξεργασία των στοιχείων από τη *Σωφρονιστική Στατιστική* σε ένα πρώτο επίπεδο σκιαγραφούν την εικόνα του πληθυσμού που καταδικάστηκε και έκτισε ποινή κάθειρξης. Για την εγκληματικότητα ως σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο μπορούν μόνο ενδείξεις να αποδώσουν. Ωστόσο, αποτυπώνουν και τη λειτουργία των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου και μπορούν να αποτελέσουν βάση για νέες υποθέσεις έρευνας και μελέτης. Και τούτο διότι *η επιστήμη δεν παρέχει και δεν μπορεί να παράσχει στους ανθρώπους την απόλυτη αλήθεια. Κι αυτό γιατί η επιστήμη είναι μια αργή ανολοκλήρωτη διαδικασία μείωσης της μη αλήθειας. Είναι μια αναζήτηση των καλύτερων δυνατών απαντήσεων.*¹⁵

15. Neuman W.L., 1997, *Social research methods*, USA, Allyn and Bacon, σ. 15.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αλεξιάδης Σ., 2001, *Σωφρονιστική*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδ. Σάκκουλα.
- Αλεξιάδης Σ., 2004, *Εγκληματολογία*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδ. Σάκκουλα.
- Δασκαλάκης Η., 1983, *Απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα [δημοσιεύτηκε 01/02/1998, <http://tovima.dolnet.gr/>].
- Ζαχαρονίτου Χ., 1995, *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ζιώμας Δ., Καππί Χ., Παπαλιού Ό., Παπαπέτρου Γ., Φαγαδάκη Ε. (επιμ.), 2005, *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2003-2004*, Αθήνα, ΕΚΚΕ-Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής.
- Κάλλας Γ., 2002, *Ζητήματα σχεδιασμού εμπειρικών ερευνών*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, Νεφέλη.
- Κάλλας Γ., 2000, *Η πληροφορική τεχνολογία στην κοινωνική έρευνα*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, Νεφέλη.
- Κουκουτσάκη Α., 2006, *Εικόνες φυλακής*, Αθήνα, Εκδ. Πατάκη.
- Κουράκης Ν., 2005, *Εγκληματολογικοί ορίζοντες*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδ. Σάκκουλα.
- Κουράκης Ν., Κουλούρης Ν., 2000, *Αντεγκληματική πολιτική II*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Κουράκης Ν., Κουλούρης Ν., 2003, *Αντεγκληματική πολιτική III*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Λαμπροπούλου Ε., 2000, «Το “τέλος” της σωφρονιστικής πολιτικής και η διαχείριση του σωφρονιστικού προβλήματος», στο Κουράκης Ν., Κουλούρης Ν., *Αντεγκληματική πολιτική II*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Landrevile P., 2005, «Από την κοινωνική ένταξη στη διαχείριση των κινδύνων», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 87, Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 1461-1467.
- Μαγγανός Α., 2004, *Το εγκληματικό φαινόμενο στην πράξη*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Μασούρη Γ., 2006, «Η χρήση και η κατάχρηση των μέτρων της χάριτος και της αμνηστίας και η σύνδεσή τους με τη διοίκηση και διαχείριση των φυλακών (1830-910)», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 92, Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 612-619.
- Μποζανίνου Τάνια (01/02/1998), «Θανατική ποινή, ραντεβού με το θάνατο», [http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=12466&m=C08&aa=1].
- Σπινέλλη Κ., 2005, *Εγκληματολογία*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Τσαμπαράλη Δ., 2005, «Τάσεις και διαστάσεις του ρυθμού φυλάκισης στη μεταπολεμική Ελλάδα», στο Ζιώμας Δ., κ.ά. (επ.), *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2003-2004*, Αθήνα, ΕΚΚΕ.
- Φαρσεδάκης Ι.Ι., 2005, *Στοιχεία Εγκληματολογίας*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξενόγλωσση

- Best J., May 4 2001, «Telling the truth about damned lies and statistics», [<http://chronicle.com/free/v47/i34/34b00701.htm>].
- «Crime statistics: User perspectives - interim report», December 2005, [www.statscom.org.uk].
- «Crime statistics: User perspectives», 2005, Interim report, statistics commission, London, [www.statscom.org.uk].

- Currie E., 1999, «Reflections on crime and criminology at the millennium», [<http://wcr.sonoma.edu/v2n1/currie.html>].
- Haggerty D.K., 2001, «The institutional micro politics of official criminal justice statistics», *Studies in History and Philosophy of Science Part A*, vol. 32, no 4.
- Helberg C., 1996, «Pitfalls of data analysis» [www.eric.ed.gov].
- Neuman W.L., 1997, *Social Research Methods*, USA, Allyn and Bacon.
- Roberts V.J., Stallans J.L., 2000, *Public opinion, crime, and criminal justice*, Westview.
- Spinellis D.C., 1997, *Crime in Greece in perspective*, Athina-Komotini, Ant. N. Sakkoulas Publishers.
- Spinellis D.C., 1998, *Attacking prison overcrowding in Greece: A task of Sisyphus?* Berlin, Duncker and Humblot.
- Taylor I., 1999, *Crime in context: a critical criminology of market societies*, Boulder, Colo., Westview Press.